

Jaroslav Jurečka: Dostojevského dialog na jevišti

Bakalářská práce se zabývá románem F.M. Dostojevského „Bratři Karamazovi“ z hlediska dramatickosti jeho dialogu a zkoumá možnosti transformace prozaického textu do dramatu. Soustřeďuje se na hlavní dramatické situace a jednání postav v prostoru a čase, prověřuje způsob, jak je prezentovat na jevišti, aby působily dojmem celistvých a zároveň ambivalentních dramatických charakterů. Napětí mezi vědomými a podvědomými tendencemi lidské osobnosti, obrazně řečeno zápas boha a ďábla o lidskou duši, tvoří dramatický potenciál divadelního textu, jak to již výstižně popsal Michail Bachtin. Jistá „ideologičnost“ Dostojevského, jeho hluboká zakotvenost v náboženských mravních hodnotách, dobově podmíněné vnímání ženy v krajních pólech světice a hříšnice, bývají značnou překážkou současné interpretace látky. Málokteré dramaturgické a její inscenaci se podaří vyjádřit onu naléhavou a vášnivou potřebu mravní očisty a obrody člověka, která tvoří podstatu Dostojevského díla.

Jaroslav Jurečka společně s Aminatou Keita zvolili jako východisko vlastní inscenační verze dramaturgické Evalda Schorma, která znamenala zásadní průlom v dosavadní inscenační tradici románů Dostojevského, zejména v posunu od popisného vykreslování dobového milieu k antiluzivní divadelní formě, odstartované geniálním nápadem zdvojit postavu otce Karamazova s postavou čerta, která v románu funguje jako Ivanova halucinace. Tento nápad znamenal nejen podstatné obohacení postavy starého Karamazova o jeho druhé „stínové“ já, ale také abstraktním spekulacím ďábla - pokušitele dal hravou jevištní klaunskou podobu.

Jurečkova bakalářská práce výstižně a poctivě popisuje proces přípravy inscenace. Po pečlivém studiu Schormovy dramaturgické následovala fáze, kdy byly situace a jednající postavy přistihovány na míru hereckého ročníku. Musím uznat, že přemýšlení o správném obsazení bylo neobvykle důkladné a empatické. Literární podoba textu vznikala postupně a byla dovršena v poslední fázi – herci měli možnost, jak jsem z bakalářské práce vyčetla, této práci aktivně zúčastnit. Některé zásadní scény románu byly inscenátory zdramaturgizovány. Schormův text byl výrazně zkrácen. Myslím, že jako studijní úkol tento materiál posloužit výborně, zejména v nutnosti domýšlet průběžné jednání postav a vystavět strukturu inscenace. Dokládají to zejména kapitoly o dialogu Ivana se Smerďakovem, v nichž Jurečka rozebírá a srovnává Schormovu verzi se svou vlastní adaptací. Podrobně popisuje také posun v interpretaci jednotlivých postav, zejména Aljoši, které jsou z praktického hlediska pochopitelné, ale na druhé straně ochuzují tuto postavu o téma smyslnosti, jak Jurečka sám přiznává.

Otázka, která se nutně vynořuje, se týká autorství adaptace, která slouží jako dobré východisko inscenace, ale není originálním uměleckým dílem. Domnívám se, že potřeba posloužit potřebám celého ročníku poněkud oslabila nutnost vlastního autorského vyjádření prostřednictvím románu Dostojevského. Proto si dovoluji položit Jurečkovi tuto otázku:

Jaké vlastní, ryze osobní téma, které jste objevil v románu „Bratři Karamazovi“, vás trápilo a vzrušovalo natolik, že jste podstoupil tento obtížný zápas o jeho jevištní podobu? Stručně řečeno: proč jste si tuto látku zvolil?

